Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki
Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
http://www.tvy.fi • etunimi.sukunimi@tvy.fi tai toimisto@tvy.fi

Työttömien Keskusjärjestö ry:n lausunto: HE 35/2018

Hallituksen esitys 35:ssä *”ehdotetaan säädettäväksi laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista ja laki kasvupalvelujen järjestämisestä Uudenmaan maakunnassa sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, jolla kumottaisiin laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista. Maakuntien liittojen alueiden kehittämistä koskevat tehtävät siirrettäisiin perustettaville maakunnille pääosin nykyisen kaltaisina. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työvoima- ja elinkeinotoimistojen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tehtävistä valtaosa siirrettäisiin maakunnille maakunnallisina kasvupalveluina järjestettäviksi. Pääkaupunkiseudun erityistarpeet otettaisiin huomioon säätämällä Uudenmaan kasvupalvelut järjestävästä kuntayhtymästä.*

Esityksen tavoitteena on organisoida julkishallinnon rahoittamat ja järjestämisvastuulla olevat tehtävät ja palvelut vuoden 2020 alusta itsehallinnon järjestettäväksi siten, että palvelut vastaavat parhaalla mahdollisella tavalla alueen tarpeisiin. Ehdotetulla lailla annettaisiin maakunnallisten kasvupalvelujen järjestämistä, tuottamista, valtakunnallisten ja maakunnallisten yhteisiä tietojärjestelmiä ja alustoja sekä kasvupalvelujen seurantaa ja valvontaa koskevat säännökset.” (HE 35)

Työttömien Keskusjärjestön mielestä lakivalmistelussa ensisijaista on se, että HE 35 tulee ratkaista vasta sen jälkeen, kun on ratkaistu maakunnan itsehallintoon liittyvät asiat ja rahoituslaki, asiakkaiden henkilötietoja koskeva laki sekä valmistelussa olevat kasvupalveluiden palveluprosesseja koskevat lait. Perustelumme ovat:

Yllä olevat lakiesitykset on kytketty maakuntauudistukseen ja kokonaisuus ratkaisee, kuinka hyvin tavoitteet saadaan toteutettua.

Paras tunnistettavissa oleva mahdollisuus uudistuksessa nykyistä tarkoituksenmukaisempi palveluintegraatio sote- ja työllisyyspalvelujen välillä. Lisäksi mahdollisuutena on työttömien näkökulmasta aiempaa nopeampi päätöksenteko palveluprosesseissa ja ehkä aiempaa laajempi palveluiden valintamahdollisuus, jos sote- ja töllisyyspalveluita pystytään yhdistämään entistä paremmin asiakaslähtöisesti.

Työttömien Keskusjärjestö näkee lakiesityksessä paljon riskejä.

Järjestö on erittäin huolissaan työmarkkinoilla paljon tukea tarvitsevien työttömien palveluista. Arviomme on, että monia nykyisistä moniammatillisista työllisyyspalveluista menetetään, kun uudistus etenee.

Valtioneuvoston teettämässä tutkimuksessa todetaan, että vuonna 2015 euromääräisesti noin 60 % TE-hallinnon 270 miljoonan euron palveluostoista **”**kohdistui muunlaisille toimijoille kuin yrityksille (valtionapua saaville koulutuksen tuottajille, säätiöille tai yhdistyksille). Pitkäaikaistyöttömien osalta järjestöt, erityisesti välityömarkkinoiden järjestökenttä, ovat tärkeitä palveluntuottajia etenkin vaikeasti työllistyville. Niillä on tärkeä rooli etenkin työskentelymahdollisuuksien tarjoajana sekä työhön sijoittumista ja työmarkkinavalmiuksia edistävän kuntouttavan työtoiminnan sekä erityyppisen valmennuksen ja työpajatoiminnan tuottamisessa.” (s. 23, 2018, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 32/2018, Valtakari, Ranta, Laasonen et. al).

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki
Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
http://www.tvy.fi • etunimi.sukunimi@tvy.fi tai toimisto@tvy.fi

Yhdistysten rakentamat palveluverkostot ovat parhaimmillaan laajat ja moniammatilliset. Kasvupalvelu- ja maakuntauudistus on jo vaikuttanut negatiivisesti yhdistysten odotuksiin tulevaisuudesta. Yhdistyksissä pelätään katkoksia kuntien vuokra- ja toiminta-avustuksiin (kuntien työllisyyden edistämisen rooli jatkossa vielä epäselvä), työllisyyspoliittisiin avustuksiin ja palkkatukipäätöksiin. Yhdistysten toiminta voi kaatua jo ennen kuin uudistus astuu voimaan. Toiminnan puitteiden rakentaminen on hidasta, mutta toimiessaan palvelu on erittäin asiakaslähtöistä. Yhdistysten palvelut ovat saaneet mm. omissa kyselyissämme hyvää palautetta toimenpiteissä olevilta.

Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että *"parhaimmillaan"* yksityisellä palvelutuotannolla kustannustehokkuus on 5–15 % julkista parempi. Työttömien Keskusjärjestön mielestä tämän tuloksen pohjalta ei ole viisasta romuttaa nykyistä palvelujärjestelmää. Vaarana on, että mm. yhdistysten ja oppilaitosten harjoittamana työllisyystoiminta ei ole mahdollista uudistukseen jälkeen.

Työttömien keskusjärjestö on erityisen huolissaan työttömien palveluprosessin ulkoistamisesta yksityisille palveluiden tuottajille. On vaarana, että yksityinen ja julkinen etu on uudistuksen jälkeen ristiriidassa.

1. Julkisen vallan alaiseen työnvälitykseen liittyy perusturvaan vaikuttavaa velvoittavaa lainsäädäntöä. Jatkossakin maakunnan viranomaiset vastaisivat sanktioinnista, mutta uudistuksen jälkeen yksityinen palveluntuottaja johtaa palveluprosessia (mm. työttömien haastattelut, oikeudet ja velvollisuudet), jonka seurauksena työttömän perusturva saattaa mennä viranomaisten arvioitavaksi ja moitittavaksi. Palveluprosessin laatu ratkaisee pitkälle sen, onko työttömän asiakkaan toiminta työvoimapoliittisesti moitittavaa. Tähän liittyy esimerkiksi se, kuinka hyvin asiakas on saanut palveluista tietoa, ja mitä häneltä odotetaan. Nämä asiat olisivat jatkossa yksityisen palveluntuottajan tehtävänä. Palveluntuottajien osaaminen työllisyysasioissa tulee vaikuttamaan työttömän saamaan palvelun laatuun.

   Työvoimapoliittisesti moitittava menettely mittaa käytännössä kuinka palvelujärjestelmä pelaa työttömän asiakkaan näkökulmasta. Yksikään työtön ei lähtökohtaisesti toivo karenssia, tai odota saavansa sitä toimintansa johdosta, koska karenssi heikentää heidän perusturvaansa. Ohjeistuksessa ja TE-toimiston palveluprosesseissa on vikaa, jos työtön saa karenssin. Siksi ei ole pelkästään tekninen toimenpide ulkoistaa palveluprosessi yksityiselle palveluntuottajalle, joka maksimoi voittonsa ja kehittää palveluprosessit sen mukaan.

2. Yksityisten yritysten intressissä on maksimoida voittoa. Syntyykö ns. kermankuorintaa, jolloin ne työttömät, jotka vähimmällä vaivalla työllistyvät, saavat parasta palvelua? Tarve palveluille on suurinta juuri heikossa työmarkkina-asemassa olevilla henkilöillä. Syntyykö epäterveitä yritysverkostoja, joissa työttömän pitkäkestoisen työllistymisen sijaan maksimoidaan voittoa hyödyntäen kaikkia julkisia tukia yritysten hyöty etusijalla? Miten jatkossa turvataan toimivat markkinat, etteivät työllisyyspalvelut monopolisoidu veronmaksajien kustannuksella?

Alla on lueteltuna asioita, jotka ovat oleellisia, kun pohditaan kannattaako, vai voiko julkisten työllisyyspalveluiden palveluprosessia ylipäätään ulkoistaa yksityisille palveluiden tuottajille. Pääasiassa näitä ongelmia ratkaistaan eri laeissa, vaikka ne ovatkin kytkettynä kasvupalvelu-uudistukseen:

- **Maakunnan itsehallinto** – Itsenäinen maakunta päättää itsenäisesti mitä palveluja tarjotaan. Maakuntia on 18. Miten turvataan esimerkiksi tietopalveluissa ja työllisyyspalveluissa, että on kannattavaa järjestää palveluita asiakaslähtöisesti samalla koko maan työllisyystilanne

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki
Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
http://www.tvy.fi • etunimi.sukunimi@tvy.fi tai toimisto@tvy.fi

huomioiden? Nykyistenkin TE-palveluiden ongelmaksi on todettu palveluiden pirstaleisuus ja vähäiset henkilöresurssit (Valtakari, Ranta, Laasonen et. al, s. 24-25, 2018).

- **Yksilön itsemääräämisoikeuden ja yhdenvertaisuuden toteutumisen varmistaminen – ”***On todettu, ettei ole rinnasteinen sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kuitenkin palveluprosessin hallintaan liittyy vastuuta ja harkintaa, jonka seurauksena voi olla perusturvaetuuksien leikkaaminen*.” (HE 35) Miten toteutuu työttömien yhdenvertainen kohtelu? Tämä on suuri huolenaiheemme!

- **Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle (Perustuslaki §124)**: Miten on arvioitu, että työttömien julkinen palveluprosessi voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle? Julkiseen palveluprosessiin liittyy työttömiä kohdistuvia velvoitteita, jotka vaikuttavat työttömien perusturvaan. *”Käsillä olevan hallituksen esityksen sisältämillä laeilla ei ehdoteta julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle. Julkisen hallintotehtävän siirtämisestä viranomaiskoneisten ulkopuolelle säädettäisiin erikseen laissa julkisista rekrytointi- ja osaamisen kehittämispalveluista*.” (HE 35)

- **Asiakastiedot ja yksityiselämän suoja** – Millä tavalla varmistetaan, että tietoja, jotka kerätään asiakkaista ei joudu asiakkaan yksityiselämän suojaa heikentävästi vääriin käyttötarkoituksiin. Voisiko esimerkiksi yksityiset palveluntuottajat luoda asiakkaista mappi ö:n – riskejä minimoidakseen, ja myydä muille palveluntuottajille tätä tietoa, jonka seurauksena asiakas ei enää saa tarvitsemaansa palvelua? *”Esitys ei kuitenkaan sisällä säännöksiä siitä, mitä tietoja kunkin palvelun tuottamisessa asiakkaasta tarvitaan tai miten asiakastietoja on tarkoitus hyödyntää. Asiakkaiden henkilötietojen käsittelystä säädetään palveluja koskevassa lainsäädännössä ja valmisteilla olevassa esityksessä kasvupalveluiden tiedonhallinnasta*.” (HE 35)

- **Oikeusturvan varmistaminen** – Työttömän oikeusturvan varmistaminen on keskeinen haaste palveluprosessin yksityistämisessä. ”*Laki alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista on luonteeltaan järjestämislaki. Kasvupalveluiden asiakkaiden oikeusturvasta säädetään valmisteilla olevissa kasvupalveluiden palveluprosesseja koskevissa laeissa. Kasvupalvelujen tuottajan muutoksenhakuoikeudesta kasvupalvelulain nojalla tehtyyn päätökseen puolestaan säädetään alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista annetun lain 40 §:ssä. Oikeusturva taattaisiin oikaisuvaatimus- ja valitusoikeudella*.” (HE 35)

Yksityiskohtaisia huomioita lakiesityksestä:

- 8 § 4. momentti. Alueiden kehittämisen näkökulmasta olennaista on muodostaa neuvottelukunta huomioimalla järjestöjen edustus, jotta myös kolmannella sektorilla on mahdollisuus osallistua. Mikäli siinä on poliittinen edustus, niin poliittiselle edustukselle tulee turvata mahdollisimman laaja-alainen edustus huomioiden myös hallituksen ulkopuolisten puolueiden edustus.
- 13 § Hyvä, että erityistä tukea tarvitsevat alueet huomioidaan tarvittaessa erikseen.
- 17 § Kasvupalvelujen valtakunnallisten tietojärjestelmien ja alustojen käyttövelvoite – Hyvä, että yhteinen tietojärjestelmä kehitetään, jos päädytään palveluprosessin yksityistämiseen. Valtakunnallinen näkymä ja työttömien yksityisyyden suoja täytyy turvata.
- 19 § ja 20 § mitä tapahtuu, jos maakunnan ja valtion välillä ei synny samaa tulkintaa työllisyyden edistämisestä? Maakunta päättänee itsenäisesti valtion ohjeistuksesta huolimatta? Onko

Työttömien Keskusjärjestö ry
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki
Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
http://www.tvy.fi • etunimi.sukunimi@tvy.fi tai toimisto@tvy.fi

työttömien alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta toimintaprosessit ja mekanismit sekä strategisten päämäärien sopiminen riittävän sitovaa?

- 22 § jos maakunta päätyy ulkoistamaan palveluprosessinsa yksityisille toimijoille, voiko maakunta jatkossa enää päättää itse järjestää työttömien palveluprosessit? Voisiko EU:n lainsäädäntö tulkita tilanteen, niin että työttömien palveluprosessit ovat yksityisten palveluntuottajien kilpailutuksen alaista toimintaa, eikä sitä voi enää julkiseksi jatkossa tehdä?
- 24 § Miksi kunta ei voi toimia kasvupalveluiden palvelutuottajana? Mitä ovat käytännössä tilanteet, joissa syntyy markkinapuutetilanne? Onko jatkossa niin, että voi olla, että joissakin maakunnan alaisissa kunnissa ei ole saatavilla ajoittain työllisyyspalveluita lainkaan? Voiko maakuntaan syntyä markkinapuutetilanne? Miten työtön voi silloin täyttää lakisääteiset työvoimapoliittiset edellytyksensä?
- 30 § Kaikilla työttömillä ei ole sopivaa tietoteknistä osaamista tai digilukutaitoa. Miten heidän asiakastilanteensa hoidetaan?

Lähdeviitteet:

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 32/2018, Valtakari, Ranta, Laasonen et. al, 2018

Työttömien Keskusjärjestö 15.5.2018
Jukka Haapakoski
Toiminnanjohtaja
050 577 2580
jukka.haapakoski@tvy.fi